

TEN GELEIDE

L. Candau Voorzitter

VOLKSVERHALEN UIT NOORD-WEST BRUSSEL

In LACA Tijdingen, jaargang 15, nummer 2 "Ten Geleide", bespraken we het Franstalige boek "Récits populaires du Nord-Ouest de Bruxelles" van de hand van de Heer Pierre Van Nieuwenhuysen, doctor in de wijsbegeerte en letteren (Germaanse filologie), ondervoorzitter van de heemkundige kring "Graafschap Jette" en actief lid van LACA. We wisten niet dat er reeds zo vlug een Nederlandstalige uitgave zou verschijnen. Het dient evenwel gezegd dat de auteur door diverse personen werd aangemoedigd om de verhalenbundel in het Nederlands te publiceren.

Op daadwerkelijke steun kon de auteur ook rekenen dankzij de dynamische ploeg van het Gemeenschapscentrum van de gemeente Ganshoren, "De Zeyp". Deze instelling nam bereidwillig de lay-out en de verantwoordelijkheid voor het drukken op zich. Meer zelfs, De Zeyp is er fier op de verantwoordelijkheid te nemen voor deze uitgave omdat het past in de beleidslijn die al enkele jaren gevolgd wordt.

Het geografische kader van de door de auteur verzamelde verhalen strekt zich uit over dé huidige en voormalige gemeenten Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Agatha-Berchem, Ganshoren, Jette, Laken en Neder-Over-Heembeek. De streekverhalen werden grotendeels aan het einde van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw gepubliceerd. Deze oorspronkelijke uitgaven zijn echter in de handel niet meer beschikbaar. Om deze reden is het werk van Pierre Van Nieuwenhuysen uiterst verdienstelijk. Bovendien actualiseerde hij de ouderwetse stijl, taal en spelling van de originele verhalen... in de mate van het mogelijke.

De verhalen worden thematisch voorgesteld. Eerst komen de heksen aan de beurt. Vervolgens treedt de duivel op het voorplan. Spoken, geesten en terugkerende doden vullen het rijtje aan.

Volgen dan enkele verhalen over beroemde figuren. Onder het hoofdstuk "legenden" komen verhalen aan de beurt die in verband staan met de verering van heiligen. Na nog enkele idyllische liefdes-geschiedenissen wordt afgesloten met vertellingen die niet onder een bepaald thema onder te brengen zijn.

De mensen gingen vroeger heel anders met elkaar om, ze praatten veel meer met elkaar. Uit die levenswijze groeide een rijke mondelinge overlevering. Deze dreigt op lange termijn verloren te gaan zodat een deel van ons eigen collectief geheugen zal verdwijnen. P. Van Nieuwenhuysen heeft hieraan verholpen en zorgde voor een aantrekkelijke heruitgave bedoeld voor een jeugdig publiek. Het boek is rijkelijk geïllustreerd en werd toe-

vertrouwd aan een jonge Jetse kunstenaar, Xavier Carion. Met de nodige geestdrift en talent kwamen verbluffende tekeningen tot stand.

Ongetwijfeld zal het boek ook de ouderen aanspreken en zeker diegenen die interesse opbrengen voor het verre verleden. Een uitvoerige bibliografie werd met dat doel aan het werk toegevoegd. Het boek kost 9 € en is te koop bij het Gemeenschapscentrum De Zeyp. Tel: 02/422.00.11

NAKLANK LAKENSE OORLOGSMONUMENTEN

Ons trouw lid, de Heer J. Van Belle uit Braine l'Alleud, reageerde op onze oproep aan de lezers in LACA Tijdingen 15/4 om eventueel nog andere herdenkingsplaten in Laken te signaleren, wij danken hem met deze hiervoor.

Het betreft hier een bijzonder mooi uitgevoerd bronzen bas-reliëf voor de gesneuvelde oud-leerlingen (en leraars?) van het vroegere Koninklijk Atheneum, thans Koninklijk Lyceum voor algemeen technisch en beroepsonderwijs Marcel Tricot in de Maria Christinastraat, 83. De Heer Van Belle werkte er tien jaar. De gedenkplaat werd aangebracht aan de voorgevel (linkerzijde) van het instituut in 1920 (juiste datum onbekend). We weten ook niet of er een onthulling met bijzondere plechtigheid plaats vond.

De ontwerper is de Lakense beeldhouwer Ernest Salu II (vermeld op de plaat, met jaartal). Stichter en erevoorzitter van LACA, de Heer J. Dillen vermeldde in LACA Tijdingen jg. 3 , nummer 4 juni 1992, p.25 dat de afgebeelde knaap op de plaat het zoontje is van de kunstenaar, de latere grafkunstenaar Ernest Salu III. Hij wist ook te vermelden dat het gipsen model bewaard wordt in het funeraire museum Epitaaf in Laken, voorheen atelier E. Salu.

Wij geven hierna een beschrijving van het bas-reliëf.

De bovenkant van de plaat wordt afgeboord met loofwerk met in het midden een kroon (verwijzend naar ons vorstenhuis). Onder de kroon wordt het Belgische wapenschild afgebeeld.

De linkerzijde van de plaat wordt ingenomen door de figuur van een jonge scholier in korte broek. Hij draagt ook een korte jak (bloes) met marinekraag (schooluniform?) en een schooltas over de schouder. In de linkerhand omklemt hij de Belgische vlag met een leeuw op de stok. Met een sierlijke armbeweging reikt zijn rechterhand naar een olijftak. De olijftak staat symbool voor vrede en roem. De onderzijde van de plaat wordt opgevuld met palmtakken. Deze palmtakken zinspelen op huldebetoen. In de rechterbenedenhoek werd het wapenschild van Laken aangebracht.

Tekst: L'Ecole moyenne à ses héros - De middelbare school aan haar helden

Volgen dan de namen van 27 overledenen.

Er wordt ook nog vermeld dat het bas-reliëf gegoten werd door de Fonderies Verbeyst uit Brussel.

Een tweede eenvoudige gedenkplaat werd aangebracht onder de eerste en ingehuldigd op 10 mei 1947. Zij vermeldt 14 namen van leerlingen. Het is ook bekend dat de laatstgenoemde, de leerkracht W. Burniat tijdens de Tweede Wereldoorlog werd aangehouden door de Gestapo en omkwam in een Duits kamp.

Onze tipgever verwees in dit verband naar een boekje van de hand van Ph. Arnould Genaert, uitgegeven door E. Musin in 1979 ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van de school, waarin de namen van de oorlogsslachtoffers vermeld worden.

HULDE AAN BURGEMEESTER E. BOCKSTAEEL

Op uitnodiging van de vzw Laken op Ontdekking, heeft het volledige kernteam van LACA op 26 februari ll. deelgenomen aan een ceremonie van eerbetoon aan Emile Bockstael ter herinnering aan de 85ste verjaardag van zijn overlijden. Zijn achterkleinzoon Raf was ook aanwezig.

De plechtigheid vond plaats in de hal van het oude gemeentehuis in aanwezigheid van de Heer F. Thielemans, huidig burgemeester van Brussel.

Na een korte uiteenzetting, waarbij hij de heemkundige kring LACA ook vermeldde, onthulde de burgemeester de buste van de grote gemeenteraadsman waarop een koperen herdenkingsplaatje werd aangebracht. De organisator, Hervé Cnudde las uittreksels voor uit de rede, uitgesproken tijdens de gemeenteraadszitting van 23 juni 1877, de dag waarop E. Bockstael het ambt van burgemeester opnam.

E. Bockstael bekleedde zijn mandaat gedurende 43 jaar. Een unicum zouden we vandaag zeggen.

HET LAKENS SCHAAP

Wim van der Elst

De Lakense herdershond is een alom bekend en succesrijk hondenras. Over heel de wereld zijn er clubs en verenigingen die zich ermee bezighouden. Dhr. L. Candau heeft er destijds in LACA Tijdingen, (Nr. 4, 10^e jaargang, juni 1999), een ganse reportage aan gewijd. Gevaar voor uitsterven is er zeker niet.

Dat ligt wel anders voor het Lakens schaap. Volgens de overlevering werd dit ras rond 1890 gekweekt door de toenmalige herder van de kudde van het Kasteel van Laken, een zekere Jansens. Door selectie en gericht fokken liet hij een dubbeldoelras ontstaan voor vlees en wol.

Het zijn vrij kleine dieren met een levendig uitzicht. De kop en de poten hebben een typische beige glanskleur, de vacht is bleekbeige tot crèmekleurig. Zeer typisch voor het ras is het toefje wol op het voorhoofd dat zeker aanwezig moet zijn bij de lammeren.

Het is een vruchtbaar ras, dat meestal tweelingen ter wereld brengt, maar ook drie- en zelfs vierlingen. Het volwassen gewicht van de ram is ongeveer 70 kg, dat van de ooi ongeveer 60 kg. Momenteel is dit een zeer zeldzaam ras geworden.

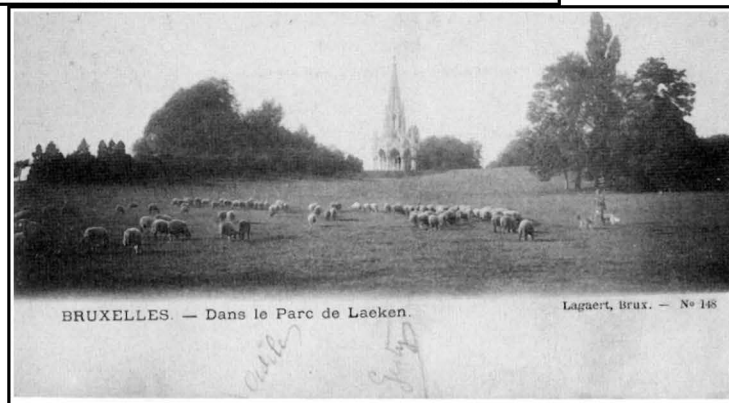
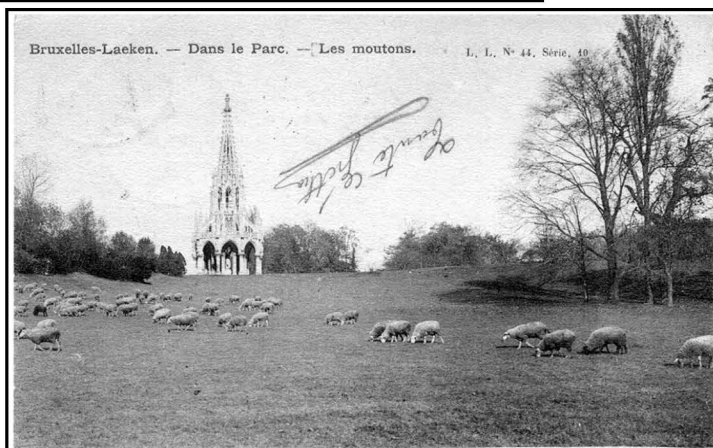
Wij ontleenden deze gegevens aan de website van de Stichting Levend Erfgoed (de vroegere Vereniging voor het Behoud van Zeldzame Huisdiersrassen). Die heeft een Levend Erfgoed Park ingericht in het Provinciaal domein Puyenbroeck in Wachtebeke, waar men onder andere met het Lakens schaap kan kennismaken.

Een website van de Faculteit van Diergeneeskunde van Hannover gaf voor 1995 rondt alarmerende cijfers: er zouden toen maar 8 actieve rammen en een 50 ooiën geweest zijn, in minder dan 10 kudden. Het ras was toen met uitsterven bedreigd. Misschien hebben de inspanningen van de Stichting Levend Erfgoed intussentijd het tij doen keren.

Hierbij enkele mooie foto's van zo 'n Lakens schaap. Het is moeilijker uit te maken of de schapen van de kudde die we op oude postkaarten in het park van Laken en in het Koninklijk Domein zien, al tot dit ras behoorden, al klinkt het aannemelijk.

Het zijn in elk geval zichten die een idyllisch verleden oproepen, een pastorale symfonie zou hierbij niet misstaan.

De Familistère van Godin te Laken beschreven in 1913

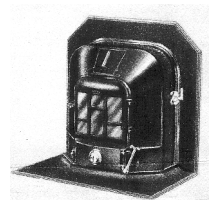
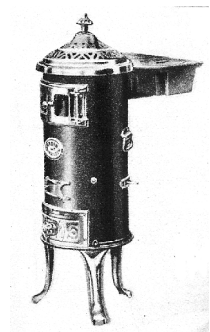
Wim van der Elst

We vonden een vrij uitgebreid stukje over dit sociaal experiment in een soort gidsje voor wandelaars "Le Canal de Bruxelles à Vilvorde et au Ruppel", van een zekere A. Michel¹. Het is interessant omdat het de Familistère schetst voor de Eerste Wereldoorlog, toen de oorspronkelijke opzet zeker nog levend was. Wij brengen het hierna in vertaling.

"Rond 1840 had een Franse industrieel, Godin, in Guise, departement van de Aisne, een fabriek opgericht die meer en meer tot bloei kwam. Als gewezen arbeider en in contact met de eerste socialisten, sentimentele socialisten genaamd zoals Fourier, Cabet, Considérant, enz., was het een bekommernis voor Godin om het lot van de arbeiders te verbeteren.

Het beste middel daartoe was volgens hem niet een absoluut communisme, maar een soort van deelname in de winst met verschillende instellingen om het materieel, intellectueel en sociaal welzijn van de arbeiders te verbeteren.

¹ A. Michel, Bibliothécaire de l'Université Nouvelle de Bruxelles, in een reeks "Promenades Pratiques, Historiques et Esthétiques aux environs de Bruxelles", nr. 17, Cortenberg, Imprimerie J.-H. Schrijvers-De Bie, 1913, 32 pp. Er worden reeds 22 soortgelijke gidsjes van deze A. Michel in opgesomd, die aan 0,5 Fr verkocht werden.

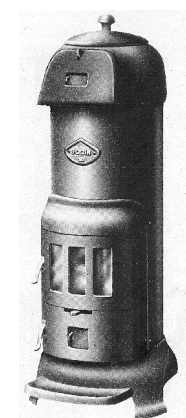
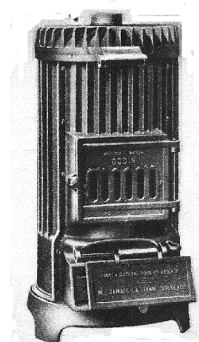
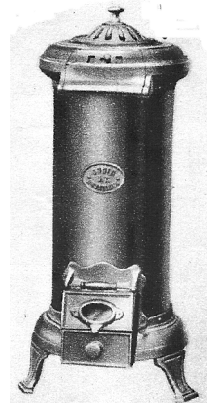
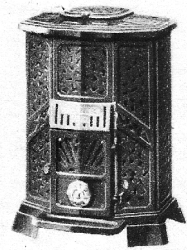
Toen het Keizerrijk in 1851 de Republiek opvolgde zag hij zijn humanitaire projecten in Frankrijk gedwarsboomd en vatte toen het plan op in Laken een succursale op te richten van zijn bedrijf in Guise. Zijn vrijgevigheid en de verhevenheid van zijn inzichten werden geëvenaard door zijn vasthoudendheid en zijn praktische ingesteldheid. De man die deze nieuwe organisatie van de arbeid uitprobeerde, zo gewaagd en zo vooruit op de tijdsgeest, had vooraf zijn arbeiders voorbereid door opleiding, het gewoon worden aan samenwerking, de ontwikkeling van een sociaal solidariteitsgevoel, tenslotte de morele cultuur.

« Que les hommes, disait-il, obéissent à la loi morale, et aussitôt ils s'apercevront que le remède aux maux présents n'est pas dans l'antagonisme des intérêts et ambitions, mais dans l'association fraternelle entre tous les hommes, par petits groupements limités à une profession ou à la commune. »

We kunnen hier niet in alle details treden van de organisatie die rond 1880 tot stand kwam. Zonder zijn verworven rechten op te geven schonk Godin aan de gemeenschap van zijn arbeiders zijn fabrieken en het nodige kapitaal voor de exploitatie. Vervolgens stelde hij verschillende categorieën in tussen de arbeiders, naargelang de stand van hun morele en professionele vooruitgang. Er waren vennoten en aandeelhouders die deel uitmaakten van de directie, gewone leden en hulpkrachten. Voor iedere categorie stonden de economische voordelen in verhouding tot de graad van verantwoordelijkheid en hun professionele en morele waarde.

Godin stichtte ten voordele van zijn arbeiders tal van andere instellingen : spaarkassen, pensioenkas, kassen voor onderlinge verzekering; scholen, ontspanningsverenigingen. Het gemiddeld loon bedroeg 5,25 Fr, de arbeidsduur van 10, 9 en 8 uur naargelang de specialisatie. Maar vooral moet de Familistère genoemd worden, de gemeenschappelijke woonst van de families². Het opzet van Godin met het bouwen van een 'sociaal paleis', was de arbeiders te laten genieten van dezelfde voordelen als van welstand. Om het gevoel van solidariteit aan te moedigen wou hij de gemeenschappelijke bewoning combineren met privé-woning. Daarom gaf hij de voorkeur aan een gemeenschappelijk

² In 1896 waren er in de Familistère van Guise 1.625 bewoners, in deze van Schaarbeek-Laken 292. Maar ze huisvestten beiden amper een vierde van de arbeiders van de fabrieken.

gebouw boven afzonderlijke woningen. Naast de vertrekken die eigen zijn aan elke familie waren er lokalen voor gemeenschappelijk gebruik, zalen voor spektakel en vermaak, bibliotheken, scholen, kinderopvang, baden, tuinen, winkels, enz., enz.

Is het nodig te zeggen dat Godin alle mogelijke tegenkanting ondervond bij zijn humanitair werk, dat tegelijk gewaagd en doordacht was? Onbegrepen door zijn eerste vrouw en door zijn zoon, had hij bovendien de onverschilligheid en het scepticisme te verdragen van deze die hij wilde bevoordelen, en soms de hevige tegenstand van degenen die hij het nauwst betrokken had bij zijn onderneming.

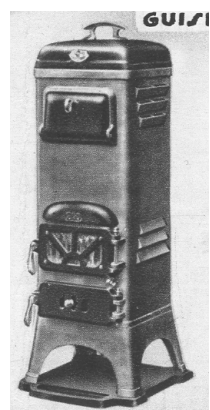
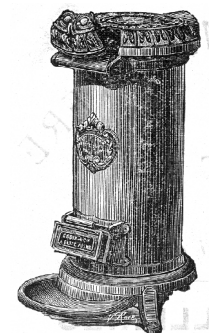
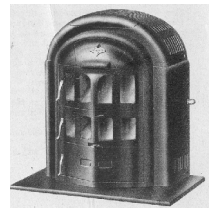
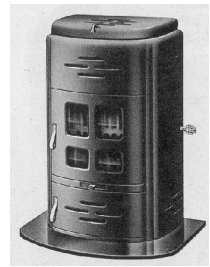
« Il y en eut qui dirent, rapporte M. Fournière, pour que le patron nous associe à l'entreprise, il faut que ce soit une mauvaise affaire. C'est clair, il veut se décharger sur nous des risques. Et, en sortant de l'assemblée, ils jetèrent dans l'Oise les titres que venait de leur remettre ce paradoxal patron, trop beau, à leur avis, pour être vrai, c'est-à-dire sincère. »

Godin overleed in 1888. De afgevaardigd-bestuurder is vandaag de heer Colin. Het werk wordt met succes voortgezet. In 1899 bedroeg het actief 15.330.146,80 Fr. Tijdens de eerste twintig jaar beliepen de winsten, na aftrek van alle lasten, 5.037.497 Fr³.

De jaarlijkse productie van de twee fabrieken bedraagt 18.000 ton gietijzeren producten, in toestellen en toebehoren voor de keuken, voor verwarming, voor hygiëne en gezondheid. Iedereen kent de reputatie van de kachels Godin. De man zelf en zijn sociaal werk zijn misschien minder bekend en daarom zijn we er even blijven bij stilstaan.

Wij hebben de immense ateliers bezocht, helemaal in het donker, waar ontelbare vuurhaarden een vreemde gloed verspreiden, en waarrond, halfnaakt en in volle ernst, de arbeiders aan het werk zijn.

Het uitzicht van de familistère heeft te lijden van de nabijheid van de fabrieken. Er ontbreekt de frisheid en de vreugde van groen, van bloemen, van een sierlijke architectuur. Het interieur is een beetje beter. Maar op dit punt schijnt de firma Godin niet de vooruitgang van de tijd gevolgd te hebben en geen geheel van arbeiderswoningen geschapen te hebben dat zo sierlijk is als bijvoorbeeld dat

³ Buiten het eigenlijk loon werden meer dan 5 miljoen uitgekeerd aan de arbeiders als deelname in de winst.

van Port-Sunlight in Engeland.

Rest ons nog enkele onvolkomenheden recht te zetten⁴. Jean-Baptiste-André Godin (1817-1888), zoon van en ook zelf slotenmaker, vond in 1840 een nieuw systeem van kachel uit. In 1846 begon hij een gieterij in Guise met 32 arbeiders. Na de machtsgreep van Napoleon III stichtte hij eerst een fabriek in Vorst, maar die werd in 1858 om economische redenen overgebracht naar Laken.

De uitbouw van de Familistère in Guise gebeurde geleidelijk : een aanloop ertoe was een speeltuin in 1856, de linkervleugel werd gebouwd in 1859-1860, in 1862 kwam er een kinderdagverblijf, in 1862-1865 werd het centraal paviljoen opgetrokken, in 1865 ook een econoomaat, een bakkerij en een casino, in 1869 een theater en een school, in 1870 een wasserij. In 1877-1879 kwam de rechternvleugel tot stand, later nog gevolgd buiten het eigenlijke complex door de paviljoenen Landrecies (1882) en Cambrai (1883). Een eerste verdeling van de winst onder de arbeiders gebeurde in 1872. In 1877 werd dit in een reglement vastgelegd. In 1889 werd de "Société du Familistère de Guise, Association Coopérative du Capital et du Travail" gesticht. Die werd pas in 1968 omgevormd in een Naamloze Vennootschap waarvan de aandelen werden overgenomen door Le Creuset.

De gebouwen van de Familistère kwamen onder een statuut van mede-eigendom en vele bewoners kochten hun appartement zelf in.

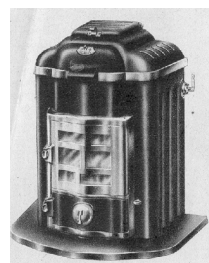
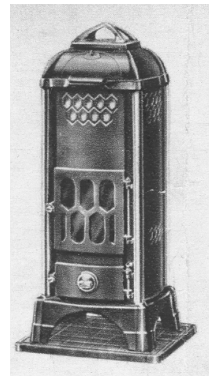
De Familistère in Laken werd pas opgericht in 1887-1888. De school die eraan verbonden was stopte er reeds mee in 1918.

De fabriek werd gebombardeerd op 10 mei 1940 en in 1944. Toen werd een deel van de Familistère vernield, maar weer opgebouwd.

De fabriek zelf sloot haar deuren in 1960 maar in de Familistère bleven er nog bewoners tot in 1971. Nadien waren er verschillende firma's in gevestigd.

⁴ Hiervoor deden we beroep op het artikel "Habiter le familistère des usines Godin", in Les Cahiers de la Fonderie, 6, Juni 1989, met een inleiding door Jean Puissant en twee interviews met vroegere bewoners.

Het gemeenschappelijk werk "Jean-Baptiste Godin 1817-1888. Le Familistère de Guise ou les Equivalents de la Richesse", uitgegeven door de Archives d'Architecture Moderne, Brussel, tweede vermeerdeerde uitgave 1980, gaat terug op een catalogus voor een tentoonstelling voor het eerst gehouden in 1975. Het handelt vooral over Godin en Guise, maar bevat wel een twintigtal foto's en illustraties van de Familistère te Laken.

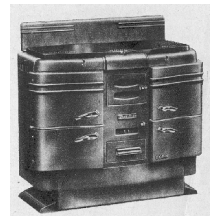
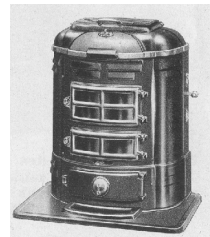
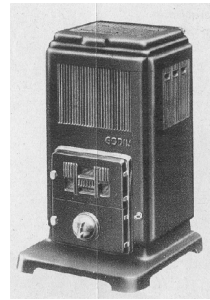
Het gebouw werd beschermd als monument bij besluit van 8 augustus 1988.

Dat de fabriek in 1858 nog op Lakens grondgebied lag is evident. De grens volgde toen de grillige loop van de Zenne, aan de overkant van het kanaal. In de tijd van de laatste Oostenrijkse goeverneurs-generaal was er hier niets, behalve een windmolen die te zien is op meerdere aquarellen en gravures uit die tijd. Op een plan uit 1800 staat hij er nog. Verder naar achter, over de Zenne, waar nu de sporenbundels liggen tussen het station van Schaarbeek en het Noordstation, lag het domein Mon Plaisir, dat nog van 1752 tot 1788 gehuurd werd door Karel van Lorreinen die er experimenteerde met een porseleinfabriek. Er stond een kasteeltje in dat gebouwd werd in 1690 door Pierre Roose. Maar dat was dus op Schaarbeek.

Het Lakens grondgebied over de vaart werd het toneel van de eerste grootschalige industrialisatie langs deze kant van Brussel. Het was de zogenaamde "voorgemeente". In 1824 kwam daar de chemische fabriek van Capellemans waarvan een oude lithografie bestaat. Volgens Arthur Cosyn was ze in 1904 nog in bedrijf.

Godin volgde zoals we zagen in 1858. In 1867 kwam er de Visserie Belge, meer naar de Lakenbrug toe.

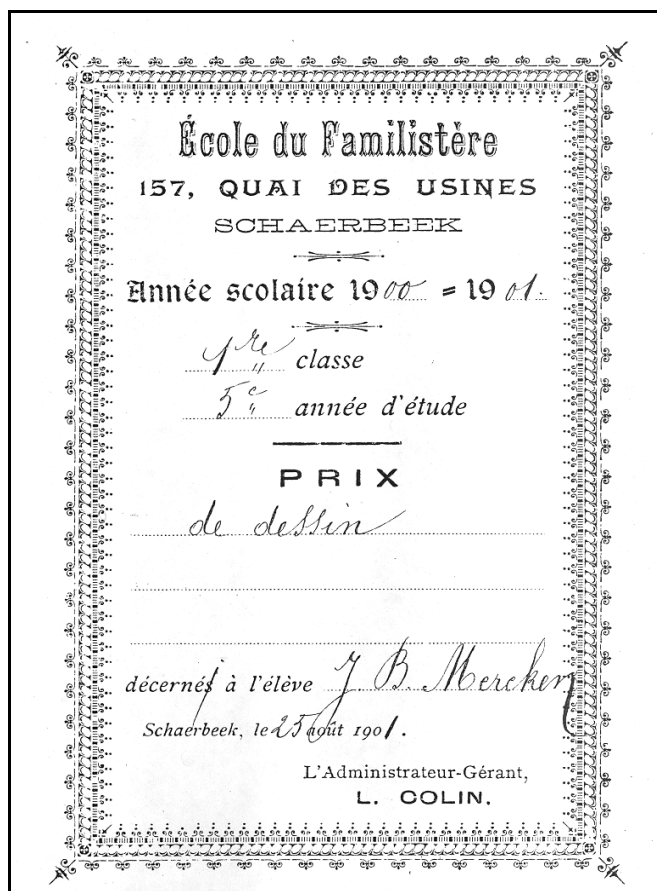
En in 1875 kwam er de gasfabriek van de Stad Brussel die gas leverde voor 3.600 straatlantaarns, scholen en openbare diensten in de omgeving en ook aan een 8.000 gezinnen. In 1912 besloeg de gasfabriek niet minder dan 24 ha. In 1920 waren er nog 900 werknemers. De gasfabriek werd in 1960 afgebroken voor de bouw van de vroegmarkt.

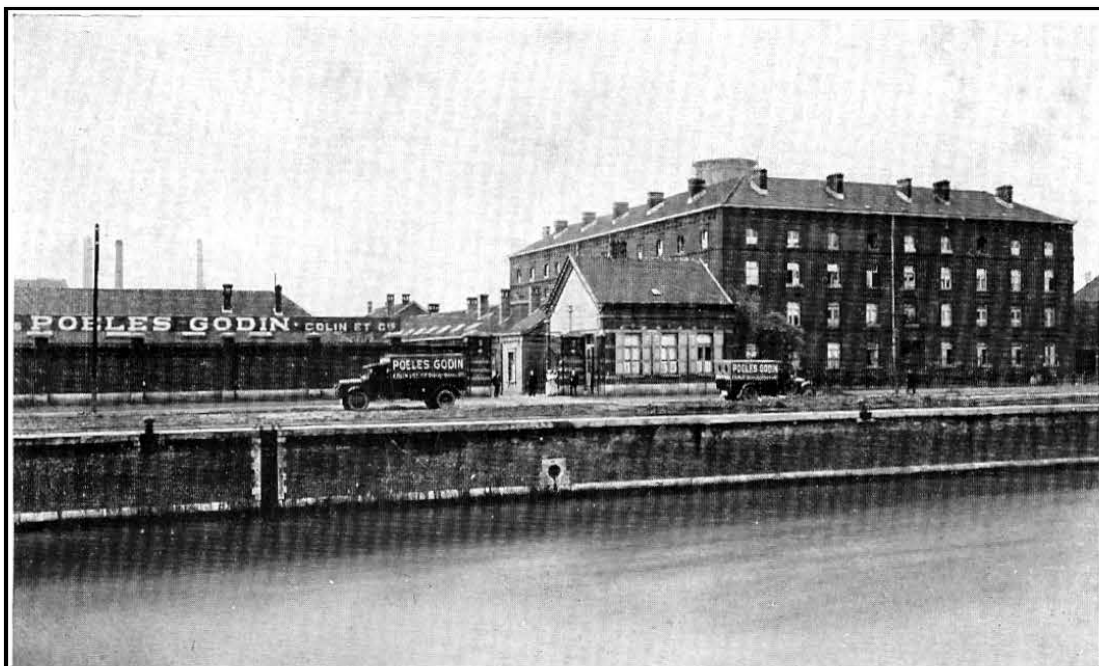

USINE DES POÊLES GODIN - BRUXELLES - VUE PARTIELLE DE LA SALLE D'EXPOSITION.

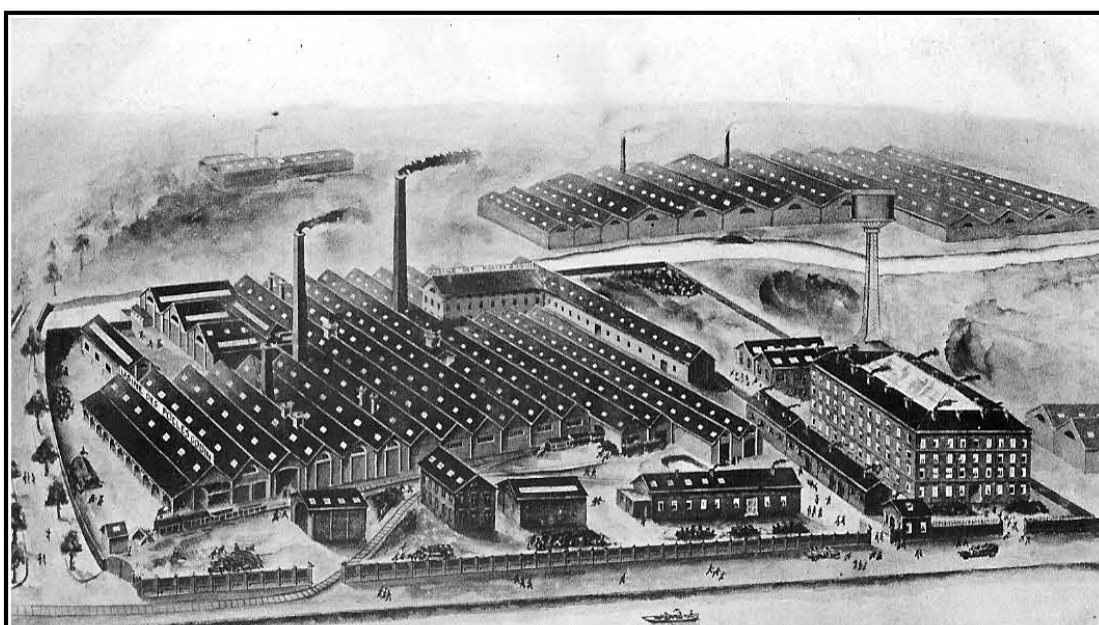

Jan Mercken staat op deze zeer oude foto. Zijn zoon Jan Baptist Mercken (Laken 1888 - Heembeek 1951) werd wellicht in de Familistère geboren. Hij ging er alleszins naar school zoals blijkt uit het etiket in een prijsboek voor het schooljaar 1900-1901.

USINE DES POÊLES GODIN - BRUXELLES - ENTRÉE DE L'USINE ET FAMILISTÈRE

Anc^{re} M^{on} GODIN - Société du Familistère de Guise - COLIN & Cie, à GUISE (Aisne)
et à Schaerbeek-Bruxelles (Belgique), 158, Quai des Usines

Vue des Usines de SCHAEERBEEK-BRUXELLES

Fonderies, Emailleries et Manufactures d'Appareils de Cuisine, de Chauffage, d'Hygiène, de Bâtiment et d'Assainissement

Patriottisch feest in Laken in 1905 aan het monument voor Leopold I

Wim van der Elst

Ter gelegenheid van de 75e verjaardag van de Belgische Onafhankelijkheid verscheen in 1905 bijna een jaar lang een weekblad *L'Illustration Belge* (Vromant & Co, Imprimeurs-Editeurs, Bruxelles, rue de la Chapelle, 3. Nr.1 - 9 april 1905 – nr.38-40 – 24 december 1905 – doorlopend genummerd 330 p.).

In nr. 16 van 24 juli 1905 staat een artikel dat ons interessant lijkt omdat er zoveel illustratiemateriaal bij beschikbaar is.

Op zondag 16 juli 1905 vond er in het park van Laken een kranslegging plaats aan het monument van Leopold I. Kranslegging is misschien niet het juiste woord, want het ging om de onthulling van een bronzen wapenschild, met bovenop een kroon, omgeven door een bloemenkrans en met ervoor een palmtak, geschonken door de gemeente Laken, vastgemaakt aan de voet van het standbeeld van Leopold I, zoals op enkele postkaarten te zien is.

Er was een enorme massa volk opgekomen, al dan niet in bevolen dienst. Op de foto's zien we leerlingen van de Lakense scholen, de jongetjes uitgedost als vrijwilligers van 1830, de meisjes in wat haast mini-bruidsjurken lijken.

De Lakense gemeenteraad stond aan het hekken om 16 h Koning Leopold II op te wachten, die vergezeld was van zijn dochter prinses Clementina, de ministers de Trooz, Van den Heuvel en Cousebant d'Alkemade, graaf John d'Oultremont en gravin d'Ursel en de ordonnansofficiëren van de koning. De stoet begaf zich naar het monument waar de eregasten plaats namen onder een baldakijn van geborduurd fluweel dat men op een andere foto kan bewonderen. Na de uitvoering van een cantate¹ *Les Cloches Jubilaires* van Stiernet² en J. Duysburgh³ kwam burgemeester Bockstael aan het woord. Zijn speech die in extenso wordt weergegeven brengen wij hier in vertaling.

¹ De cantate werd uitgevoerd door de Lakense verenigingen *Société Royale UNION & FRATERNITE*, de *Société Royale PHILHARMONIQUE* en de *Société Symphonique L'AUBE*.

² Hubert Stiernet (1863-1939) was directeur van de "Ecole Industrielle" in de Kerkeveldstraat. Als schrijver was hij vooral de verheerlijker van Haspengouw. Hij schreef legenden en kindersprookjes. De vroegere Sint-Jorisstraat werd in 1919 naar hem genoemd. Ze ligt tussen de spoorweg en het koninklijk domein en geeft uit op de Paleizenstraat over de Bruggen.

³ Joseph Duysburgh (1847-1936) was muziekleraar en leider van zangkoren. Hij dirigeerde aan hetzelfde monument reeds de dag na de inhuldiging in 1880 een koor van 600 zangers voor de uitvoering van een *Chant patriotique* op tekst van een kapitein Charrin en muziek van J. Heymans.

Ook naar Duysburgh werd een straat in Laken genoemd in 1907, die loopt van de Smet de Naeyerlaan naar de Prins Leopoldsquare.

"Sire,

Het is vandaag het feest van het Vaderland. België viert de 75^e verjaardag van zijn onafhankelijkheid. In een machtige manifestatie, waarin alle burgers hun vaderlandslievende gevoelens gezamenlijk tot uiting laten komen, bevestigt het glorieus zijn bestaan, temidden van de voorspoed die 75 jaren van vrede, orde, werk en vaderlandsliefde hebben doen ontluiken. Het verenigt zich rond deze nationale dynastie waarvan de vereerde voorganger de eerste passen van een regering in de wieg heeft begeleid.

De mooie regering van Leopold I was voor België die van een wijze, en vanaf de dag dat Uwe Majesteit Zijn Doorluchtige Vader opvolgde, was zijn bestendige bezorgdheid de tradities van de eerste regeerperiode hoog te houden, zijn bestaan, zijn buitengewone inzet, te wijden aan het welzijn van het Belgische volk.

De gevoelens van aanhankelijkheid, van dankbaarheid, van eerbied, waarvan Uwe Majesteit vandaag de getuigenissen ontvangt, worden nergens meer levendig gevoeld dan in Laken.

Toen de Belgen beslist hadden een monument op te richten om aan de toekomstige generaties te leren wat voor België de eminente stichter van de nationale dynastie betekende, vroegen de Lakenaars en bekwamen zij

de grote eer het standbeeld van de eerste Koning te zien oprichten in de gemeente, waar hij zo mooie jaren heeft doorgebracht en waar hij rust, omgeven door de verering van allen.

Van in het begin van de regering van Uwe Majesteit heeft de gemeenteraad, door unaniem de plannen voor het prachtige park dat het monument omgeeft goed te keuren, verklaard dat de Koning recht heeft op de erkentelijkheid van de inwoners van de gemeente Laken, die Hij van in die periode reeds had willen begiftigen met prachtige verfraaiingswerken.

Sindsdien heeft de bevolking van Laken niet opgehouden vast te stellen dat Uwe Majesteit, temidden van alle zware zorgen die de opperste leiding van het land van hem vergt, nooit vreemd is gebleven aan enig bijzonder belang voor de koninklijke residentie; zij weet dat zij vooral aan de klaarziende bezorgdheid van zijn Koning, aan de hoge bescherming waarvan zij steeds het voorwerp is geweest, haar gezondmaking, haar verfraaiing, haar voorspoed te danken heeft. Op het ogenblik dat dit grote feest van de natie gevierd wordt, smaakt zij het genoeg in uitvoering te zien, en bijna reeds voltooid, de grote transformatiewerken die er een van de schoonste gemeenten van het land zullen van maken, en die te danken zijn aan het vrijgevig initiatief van Uwe Majesteit.

Sire,

Zoveel weldaden hebben bij onze bewoners een verering, een diepe dankbaarheid levendig gehouden, waarvan de gemeenteraad vandaag verheugd en fier is de tolk te mogen zijn; als residentie van de Vorsten van het land heeft de gemeente Laken zich steeds meer direct betrokken gevoeld bij de vreugdes van de koninklijke familie; evenzo in de nationale beweging waar van overal gelukwensen aan Uwe Majesteit toestromen; in de uiting van vreugde veroorzaakt over gans België door de viering van de verjaardag van 75 jaren van vrede en voorspoed, eist onze bevolking een bevoorrecht deel op.

Het is een hoge eer aan de voet van het standbeeld van de roemrijke stichter van onze nationale dynastie deze kroon te mogen neerleggen als blijk van aanhankelijkheid, erkentelijkheid en eerbied van de bewoners van Laken voor hun Koning en voor de koninklijke familie.

In naam van de gemeenteraad, in naam van de burgerlijke, religieuze en militaire overheden van de gemeente, in naam van de ganse Lakense bevolking, bid ik eerbiedig Uwe Majesteit deze bescheiden blijk van trouw en verknochtheid te willen aanvaarden, evenals de uitdrukking van de wensen die zij uiten voor het welzijn en behoud van Uwe Majesteit en zijn doorluchtige dynastie. Zij vatten hun gevoelens samen in de kreet: "Leve de Koning!".

Na deze toespraak werd de kroon onthuld en dankte de Koning de burgemeester in een toespraak waarin hij de vooruitgang van de gemeente Laken schetste, die jammer genoeg niet weergegeven wordt.

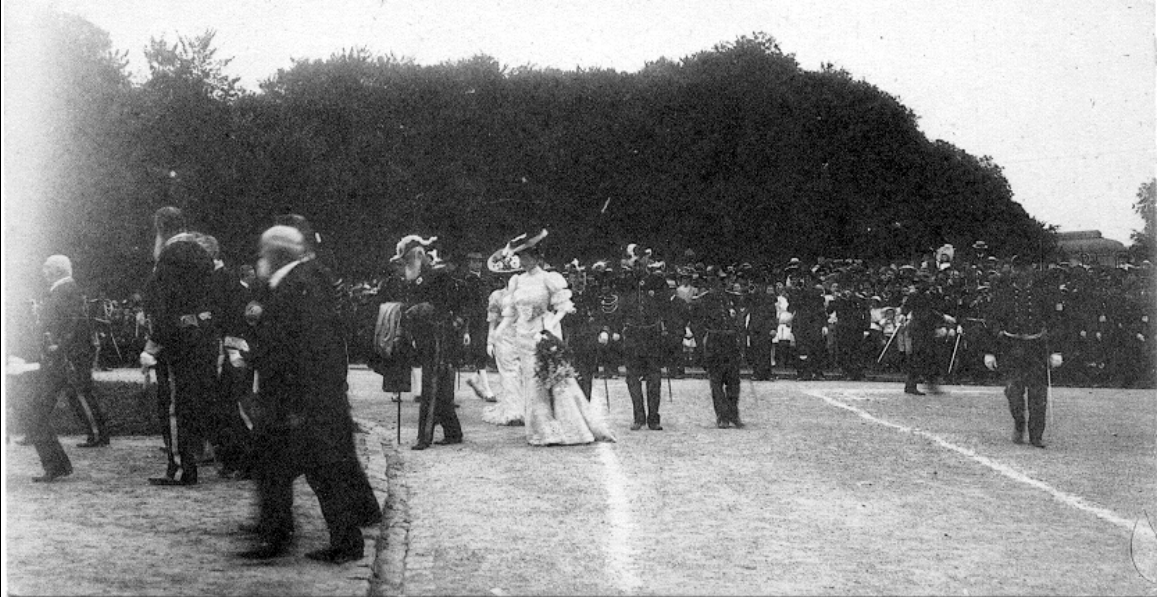

Kinderen gekleed als Oudstrijders van 1830

De kinderen staan gereed

75e anniversaire de l'Indépendance nationale. — Fêtes patriotiques de Laeken, du 16 juillet 1905. — Arrivée du Roi et de la Princesse Clémentine. N. 4. Lagaert, Brux.

Aankomst van de Koning en Prinses Clementine

75e anniversaire de l'Indépendance nationale. Lagaert, Brux. n° 12
Fêtes patriotiques de Laeken, du 16 juillet 1905. — Discours du Bourgmestre.

Toespraak van de Burgemeester

Klaar voor het defile

Opgesteld voor het defile

Volgens het programma volgde dan nog een *Chant patriotique*, ditmaal op tekst en muziek van A. Dubois-De Jaeger, uitgevoerd door de zangers van de cantate en 4.000 leerlingen van de scholen van Laken!

Tenslotte moest er nog een stoet defileren, gevormd door de speciale compagnie van de Sapeurs-Pompiers, alle scholen van Laken zonder onderscheid, alle verenigingen uit de gemeente en het detachement van de Grenadiers in garnizoen te Laken.

Een onweer, dat al van in het begin van de feestelijkheden dreigde, barstte los en maakte er een overhaast einde aan. Men kan zich voorstellen hoe de scholieren in hun prachtige kostuums er zullen uitgezien hebben... Voor de leraressen met hun grote hoeden was het misschien minde erg.

Nadat de Koning en de prinses zich teruggetrokken hadden werd de burgerwacht ontbonden en trokken de troepen terug naar hun kazernes.

Het programma van de feestelijkheden vermeldt nog om 8h 's avonds een "Venetiaans feest" aan de zeehaven (maar vermoedelijk had dat niets meer te maken met "Venise à Bruxelles" uit 1895 - zie hierover LACA Tijdingen jg.15 nr. 2, december-februari 2004)) , georganiseerd door de verenigingen LE ROYAL SPORT NAUTIQUE, L'UNION NAUTIQUE en de CERCLE DES REGATES.

De dag daarna, maandag 17 juli, zou Leopold II de werken aan de Meiselaan en de tramlijn tussen de Dikke Linde en het Terkamerenbos inhuldigen. Meer daarover in ons artikel "De lotgevallen van de Meiselaan, LACA Tijdingen jg. 15 nr. 4, juni-augustus 2004.

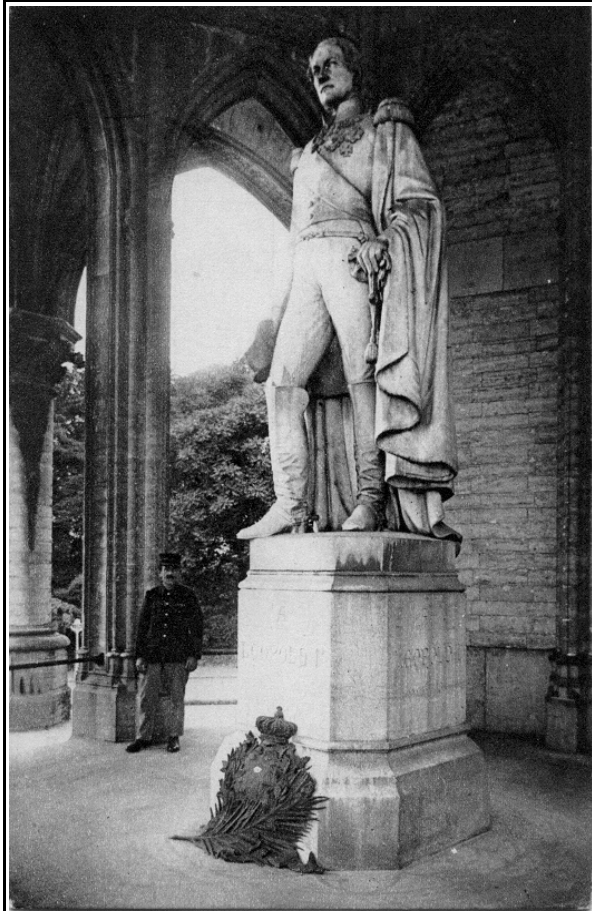
Om nog even op het monument terug te keren : na het overlijden van Leopold I op 10 december 1865 ontstonden er al spoedig provinciale comités die een geldinzameling voor een herdenkingsmonument organiseerden. De Stad Brussel wou een Triomfboog oprichten waar de vroegere Lakense Poort gestaan had. De comités wilden echter het monument dicht bij het Koninklijk Paleis waar de eerste vorst het grootste deel van zijn bestaan had doorgebracht en waar hij ook dicht bij begraven ligt. Op 12 september 1867 verscheen in het *Belgisch Staatsblad* een besluit waarbij de ministers van Binnenlandse Zaken, A. Vandenpeereboom, en van Openbare Werken, J. Vanderstichelen, zich aansloten.

De plannen voor de aanleg van het park werden uitgewerkt door L. Van Schoonbroeck en de landschapsarchitect Keilig, maar werden pas in 1877-1880 in gewijzigde vorm uitgevoerd.

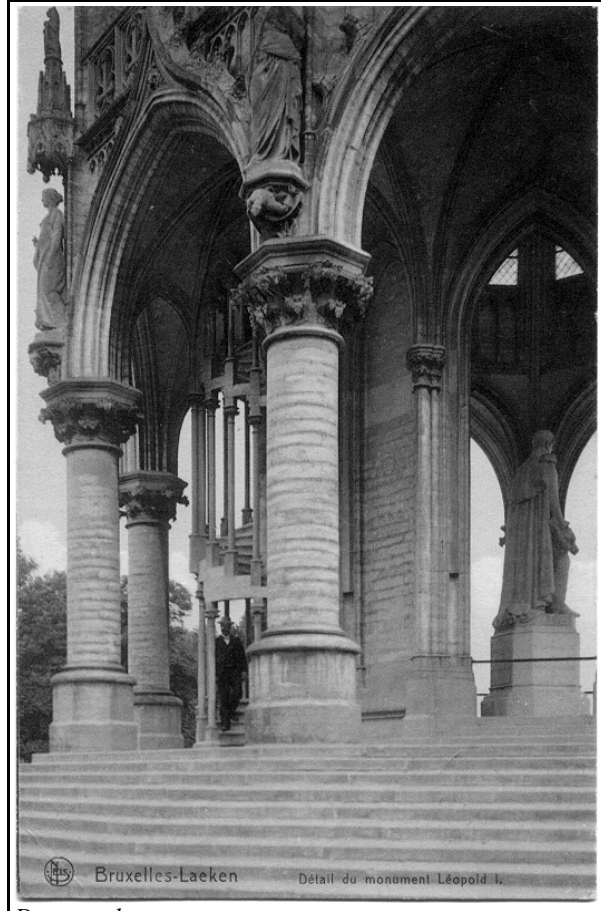
De nationale geldinzameling had 252.705 fr. opgebracht, waar de Koning 200.000 fr. bijlegde en de graaf van Vlaanderen 50.000 fr. De Staat tenslotte gaf 1.000.000 fr.

Het eigenlijke monument is een ontwerp van architect Louis De Curte (1817-1891). Boven negen zuilen, tussen negen arcaden staan allegorische standbeelden die de negen provincies voorstellen (van de beeldhou-

wers⁴ : Vander Stappen, Brabant; Vander Linde, Oost-Vlaanderen; H. Pickery, West-Vlaanderen; C. Brunin, Henegouwen; Th. Vincotte, Namen; Desenfans, Luxemburg; Fassin, Luik; Van Rasbourg, Limburg; F. Deckers, Antwerpen). In de cella staat een beeld van de eerste koning, een werk van Guillaume Geefs (1805-1883), met het opschrift: *A Léopold Ier. La Belgique reconnaissante.*

Het standbeeld met de kroon geschonken door Laken

De wenteltrap

Het monument werd uitgevoerd door de aannemer Delfosse. Het rust op een basis van metselwerk van 16 meter diep. Het kostte 700.000 fr.

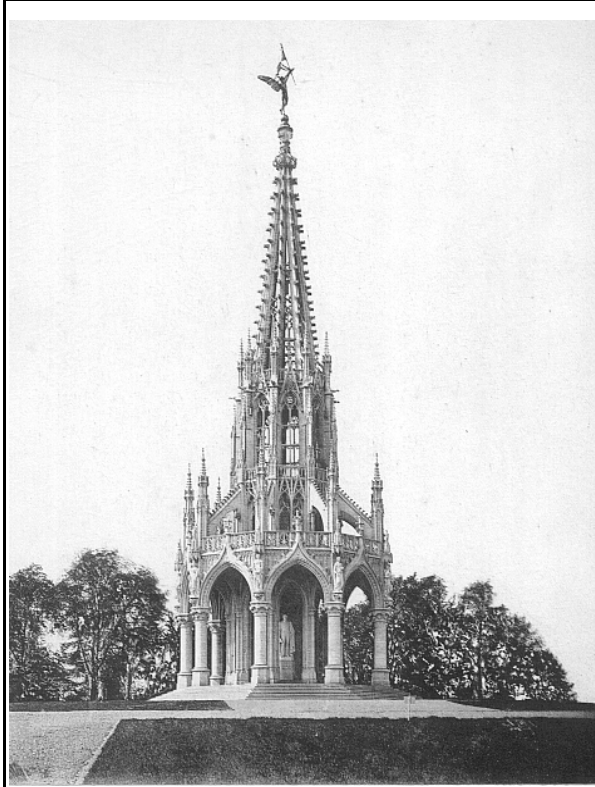
Het werd plechtig ingehuldigd op 21 juli 1880, ter gelegenheid van de 50^e verjaardag van de onafhankelijkheid, in aanwezigheid van heel de koninklijke familie.

A. Cosyn kwam met zijn "Laeken ancien et moderne" uit 1904 te vroeg om de feesten van 1905 nog te behandelen, maar brengt wel verslag uit over die van 1880. Ook toen begon men met een cantate, getoondicht door Ad. Samuel en Lucien Sovay, en uitgevoerd onder leiding van Neve-jans. Met de *Société des Mélomanes* uit Gent en het muziek van het regiment van de karabiniers kwam men aan 450 deelnemers.

⁴ Beknopte biografieën van al deze beeldhouwers in de bijdrage van Joris Dillen over het monument Leopold I in LACA Tijdingen, jg. 1, nr. 2, 1989

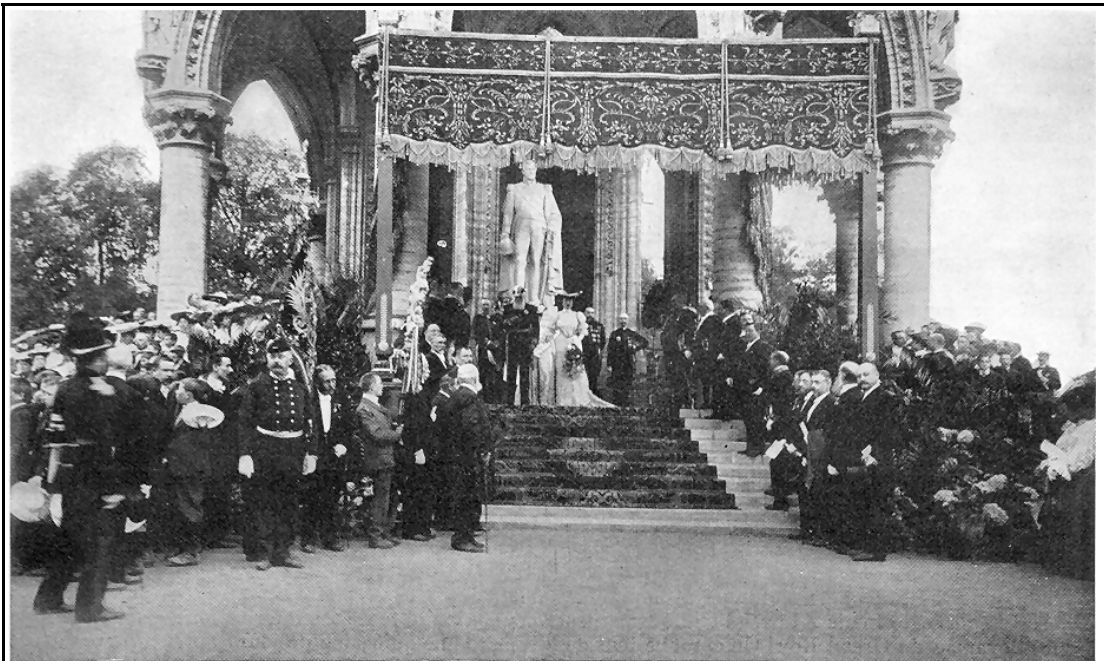
Om een idee te geven, de eerste strofe, maar we wagen ons niet aan een vertaling!

*Nos mains ont élevé ce marbre à ta mémoire,
O roi dont l'âme auguste habite parmi nous,
Roi plus grand que les rois dont le sang fait la gloire
Et qui tiennent tremblant le monde à leurs genoux.*

Hier staat de gevleugelde Genius

Cosyn getuigt ook dat het monument oorspronkelijk bekroond was met een koperen gevleugelde "genius", een werk van Degroot, dat men op enkele zeldzame postkaarten nog kan zien. Maar op een schone dag, na een hevige storm, was men verplicht het beeld weg te halen. Het werd dan geplaatst op een zijvleugel van het Museum van Schone Kunsten te Brussel, waar het nu nog staat. Maar in 1905 was het dus al van de torenspits verdwenen en is het niet meer te zien op de foto's.

Baldakijn voor het standbeeld, in 1905

De Nederleest in 1890

Wim van der Elst

In de kelder van mijn ouderlijk huis in Heembeek stond al tientallen jaren een nogal primitief schilderij van een onbekende schilder, maar wel met het opschrift "De Nederleest in 1890".

Mijn vader moet het destijds van iemand in Heembeek gekregen hebben, maar ik weet niet meer van wie. Misschien van iemand die wist dat er ooit voorouders van mijn vader daar gewoond hadden in een redelijk groot pachthof?

Men ziet er op, met enige moeite want het is sterk vervuild, in een erg groene omgeving een twintigtal wit gekalkte huisjes. Links op de achtergrond steekt de koepel van het kasteel van Laken boven de bomen uit, met een vlag er bovenop. De zondagsschilder die het gemaakt heeft zag het blijkbaar groot, want het meet 130 op 70 cm. Het is op doek geschilderd, maar opgespannen op een veel te slappe kader.

Artistieke waarde heeft het zeker niet, maar het is wel de enige visuele getuigenis van een verdwenen gehucht van Laken die ik tot nu toe heb gevonden.

Van kastelen en buitenverblijven in de omgeving, zoals de villa Van Volxem (het vroegere kasteel van Nederleest) of de "campagne de La Coste", zijn wel enkele postkaarten en foto's overgebleven. Dat waren dan ook prestigieuze gebouwen, waar de eigenaars prat op gingen. Het gehucht Nederleest zelf telde echter maar eenvoudige boerenstulpjes, door A. Cosyn in "Laeken ancien et moderne" uit 1904 vlakaf krotwoningen genoemd.

Ze waren toen al verdwenen, maar hij zal ze zeker nog gekend hebben.

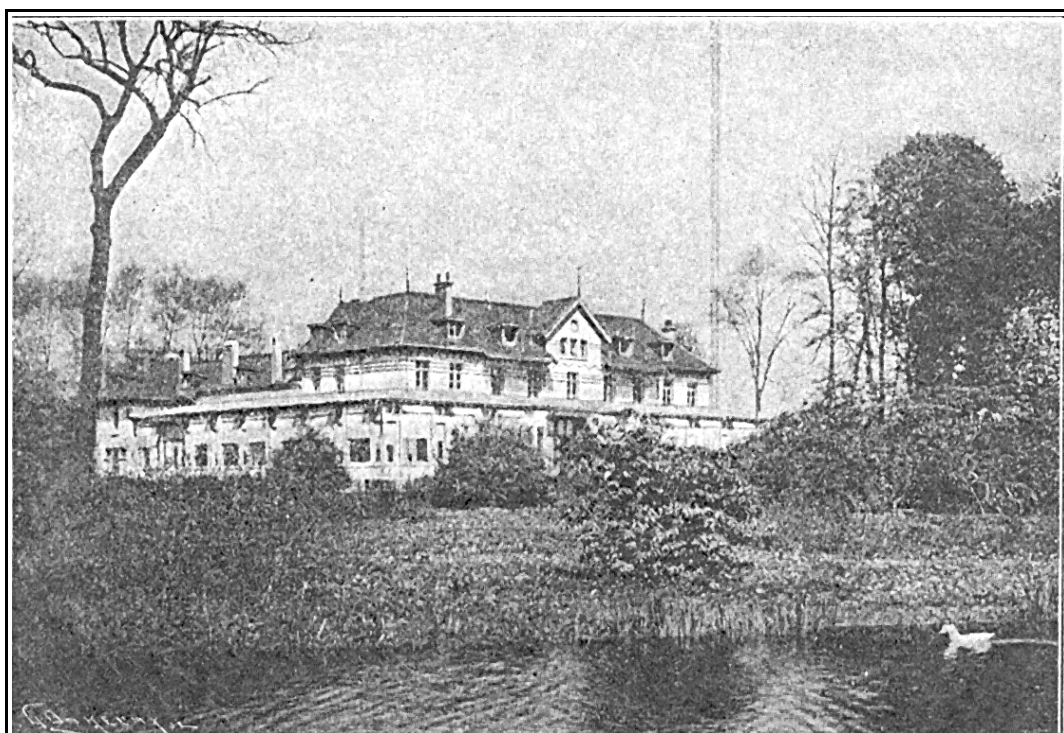
De rode draad door ons verhaal is de expansiedrift van koning Leopold II om het koninklijk domein langs deze kant, naar de grens met Neder Over Heembeek, te vergroten.

Dat is in detail beschreven in een gestencilde publicatie van ons erelid Roger PLATTON, "Laeken. Dans le Parc Royal. Résidences et hameaux disparus", zonder jaartal, maar na 1990. Zoals van een ere-inspecteur-generaal van het kadaster mocht verwacht worden, steunt ze op een doorgedreven analyse van de kadastragegevens. We komen hier nog op terug.

Pierre Van Nieuwenhuysen geeft in zijn doctoraatsthesis "Toponymie van Laken" uit 1998 attestaties van de Nederleest vanaf 1491 (de schrijfwijze varieerde van nederliet, neerliet, neerlist, nederlist, neerlijst, neerlis, nerliet, nederliecht, nederlest, tot nederlast.)

De villa Van Volxem werd na het overlijden van oud-burgemeester Jules Van Volxem op 9 april 1893 uiteindelijk door zijn weduwe op 5 januari 1898 verkocht aan Leopold II, opgeslorpt in het koninklijk domein en afgebroken. Ze was gelegen in het verlengde van de huidige Pronkerwtlaan, aan de overkant van de Van Praetlaan.

De campagne de la Coste werd door Leopold II gekocht op 22 mei 1895. Gedurende twee jaar zocht hij vruchteloos naar een kandidaat om er een restaurant in uit te baten. Het gebouw bleef wel lang bestaan en verdween ergens voor 1980. De campagne lag lager naast de Van Praetlaan, ter hoogte van waar de Heembeekstraat uitkomt. De Nederleest lag er achter, nog dieper in het koninklijk domein.

Er was ook een Nederleeststraat (eerst vermeld in 1631) of Nederleestwegel, die het gehucht Nederleest verbond met de Kolk(t)straat. Die liep van de Borrestraat of Bosstraat of Broekstraat boven de vijver van Lacoste over de Groenweg.

De Nederleestwegel werd (evenals de Hogeleestwegel) op 15 februari 1892 afgeschaft door de Lakense gemeenteraad en de bedding ervan werd toen verkocht aan Leopold II om in het Koninklijk Domein opgenomen te worden.

Maar dat was slechts de laatste fase in een proces dat al lang aan de gang was. Platton somt van 1881 tot 1892 niet minder dan 45 aankopen op van gronden in de Nederleest en Hogeleest. Daarvan vielen er 20 in 1891, en daarmee was het ongeveer rond, want in 1892 volgden er maar 2 meer buiten de afstand van de weg door de gemeente Laken.

Hij noteerde ook dat volgens de kadastrergegevens de woningen die er stonden meestal binnen het jaar na de aankoop al afgebroken waren. Er waren uiteraard ook percelen grond waar geen huizen op stonden. Hoe dan ook betekent dit dat ons schilderij, als het naar de realiteit in 1890 geschilderd is, en we zien geen reden om daaraan te twijfelen, op de valreep nog een getuigenis brengt over een gehucht dat twee jaar later niet meer zou bestaan.

Leopold II was, evenals zijn vader reeds, absoluut niet te spreken over de aanwezigheid van dergelijke stulpjes in de onmiddellijke omgeving van zijn domein. Naar de kant van de kerk en het dorp van Laken waren de mogelijkheden tot uitbreiding beperkt, en die werden ook stelselmatig benut. Langs de kant van Neder Over Heembeek was dat anders.

Leopold I zou met eigen geld een 5 ha toevoegen aan het domein, Leopold II niet minder dan 82 ha. Dit zonder andere aankopen in Laken mee te rekenen zoals 21 ha rond de hoeve van Stuivenberg, het Belvédère, enz.

Meer daarover is te lezen in de publicatie van ons erelid Victor Capron: "Le petit Laeken – non loin du Donderberg" (1992, 165 p.) waarin vooral uittreksels uit de briefwisseling tussen Leopold II en zijn factotum Goffinet gebracht worden. Ze bestrijken weliswaar enkel de periode 1863-1869, dus voor de massale aankopen in de Nederleest en de Hogeleest, maar laten toch duidelijk de bedoelingen en de strategie van Leopold II zien.

Reeds als Hertog van Brabant, op 12 mei 1864 schreef hij aan Goffinet dat hij o.a. aan de andere kant van het park de domeinen van Van Volxem en het lager gelegen van Lacoste wilde kopen. Hoe hem dat uiteindelijk gelukt is kan men lezen bij Platton.

Op 1 juni 1866 schrijft hij aan Goffinet: « Je voudrais beaucoup acheter les prairies comprises entre le Parc, le Canal, l'Amour et la campagne Lacoste à Laeken, il n'y a pas de maisons. Quand vous vous promènerez à cheval une fois vous irez voir cela et parlerez au notaire ensuite. » Goffinet antwoordt 's anderendaags dat hij zal gaan kijken en Leopold II

noteert in de marge van dat briefje (zoals zijn gewoonte was) : « C'est cela, allez voir les prairies à Laeken, elles forment un gros bloc, en général je voudrais acheter tout ce qui se trouve de ce côté du parc à commencer par des champs qui sont derrière le jardin appelé de Forkel anciennement et entre la hauteur de la campagne Petit et de celle que j'ai achetée dernièrement. Ces champs sont à côté d'une sorte de ferme avec grange cabaret et un tir à l'arc ou berceau. En faisant le tour extérieur du Parc, cela vous frappera. J'ai peur que l'on achète ces champs pour y mettre quelques mauvaises maisons. »

Hij toont zich ook geslepen, zoals op 6 augustus 1866 : « Il faut acheter les bordures des chemins. Quand nous aurons cela il sera très difficile aux gens que nous aurons tournés de faire estimer leurs terrains comme terres à bâtir. »

En in marge van een brief van Goffinet van 1 maart 1868 : « Dans le cas ou celui qui me vend serait comme je le crois un des jardiniers, vous pouvez le laisser demeurer sans loyer dans cette habitation. Si c'était un étranger, vous tâcheriez de le retenir par un loyer très faible.

J'ai deux motifs pour agir ainsi :

1° si ces gens vendent pour bâtir à côté, je ne gagne rien. Je désire autant que possible empêcher les constructions nouvelles entre le Parc et l'Amour, le mieux est de laisser alors les gens où ils ont vendu.

2° la seconde raison est que si ces petites gens savent qu'en me vendant ils peuvent rester, peut-être bien des années, ils me vendront tous, c'est une prime très attrayante que j'offre. »

Of nog, in een brief van 20 maart 1868 waarin hij Goffinet opdraagt met de burgemeester van Laken te gaan spreken en hem te zeggen dat de gemeente uitbreiding zou moeten zoeken achter de kerk en naar het cabaret Pannenhuis toe. « Je voudrais que tous les expropriés aillent bâtir dans ces environs là afin de les empêcher de se grouper de l'autre côté du Broeckstraat encore une fois dans mes jambes. »

Men ziet dat de koning niet bepaald door menslievendheid gedreven werd...

Hij toonde zich ook erg argwanend tegenover zijn buren. Meerdere staaltjes daarvan in een ander werk van Victor Capron: "Nog meer m.b.t. de Japanse alias de Chinese toren" (1990, 68 blz.). Zo in een nota die hij dicteerde voor Goffinet van 15 februari 1904: « Sa Majesté vous prie de donner des ordres pour que l'on place, dans le plus bref délai, un fort treillis protégeant les vitraux du couloir de la tour chinoise, qui sont susceptibles d'être brisés par les pierres que les gamins des environs ne manqueront pas d'y jeter. »

Hij drong ook herhaaldelijk aan op het plaatsen van een hekken langs de Van Praetlaan, van voor de Japanse toren tot het rondpunt aan het kanaal.

De gehuchten Nederleest en Hogeleest zouden achter die afsluiting komen te liggen, althans als plaatsnamen want zoals gezegd bleven er geen gebouwen van bewaard. In een wandelgidsje uit 1913 van A. Michel: « Le Canal de Bruxelles à Vilvorde et au Rupel – Neder-Over-Heembeek », luidt het: « Quant aux lieux, dits Hoog Leest et Neder Leest, que l'on voit indiqués sur les cartes, ce ne sont plus que des noms de repérage, usités dans les ventes de bois, etc. »

Zoals op een plan van Cammaert dat Laken rond 1850 voorstelt is te zien moeten we de Hoge Leest zoeken naast de gebouwen van het Koninklijk kasteel zelf, waar nu de serres zijn. De Neder Leest lag, zoals uit het toponiem blijkt, veel lager, naar de vaart toe. Bekeken vanaf de onderste kant van de Van Praetlaan lag die nog achter de campagne Lacoste en dus meer naar Brussel toe dan de Van Praetbrug. Ons schilderij moet gemaakt zijn gezien vanaf de kant van de vaart naar het westen. De weg die horizontaal door het doek loopt zou de Nederleeststraat kunnen zijn, en die die links schuin naar de bovenkant van het doek loopt en links waarvan men de koepel van het kasteel met de vlag erop kan zien, zou dan de Borrestraat en verder de Broekstraat zijn. Maar zoals gezegd, er schiet niets van over.

De namen werden sindsdien wel « verplaatst » en gegeven aan nieuwe straten in Neder Over Heembeek : de Nederleest is een straat die in een halve boog op twee plaatsen uitkomt in de Bonekruidlaan. De Hogeleest is een straat tussen de Beizegemstraat en de Pronkerwtenlaan.

Ook de Donderbergstraat ligt daar in de omgeving, tussen de Beizegemstraat en de Koning Albertlaan.

Rest ons nog een poging te wagen om uit te leggen wat mijn voorouders met de Nederleest te maken hadden. Het begin is simpel: mijn overgrootmoeder, Maria-Anna Lambrechts (1868-1945) was er geboren. Dat zij in 1890 huwde met mijn overgrootvader Joannes Franciscus van der Elst (1865-1925) had er voorzeker mee te maken dat zij eigenlijk burenen waren: haar geboortehuis, een hoeve, op de Neerleest lag dicht bij zijn geboortehuis, "De Liefde", aan de vaart, ter hoogte van de Van Praetbrug (die toen nog niet bestond!).

Haar vader, Judocus Lambrechts (1817-1872) was van Wemmel afkomstig, maar huwde met Maria Theresia Brouwers (1822-1916). Die haar vader Laurent Brouwers (1768-1851) was reeds geboren te Laken en bezat er een woning en land op de Nederleest, 28 are volgens de Atlas Cadastral van 1835.

Maar Maria-Theresia Brouwers trad in 1855 in het huwelijk met Adriaan De Boeck (1798-1864). En die bezat een veel grotere hoeve op de Neerleest, "achter 't paleis" (van Laken uit gezien dus). Zijn vader Jean-Baptiste De Boeck bezat volgens de Atlas Cadastral van 1835 niet minder dan 4

ha 15 a 40 ca op de Nederleest, nog eens 69 a 40 ca in een andere sectie van Laken, en 1 ha 48 a 55 ca in Over Heembeek, samen meer dan 6 ha. Adriaan De Boeck overleed in 1864, volgens de familietraditie door een ongeval bij het omhakken van een boom in zijn boomgaard. Er waren toen drie zonen. Zijn weduwe hertrouwde in 1866 dan met Judocus Lambrechts, en uit dat tweede huwelijk werden nog eens vier dochters geboren, waaronder mijn overgrootmoeder.

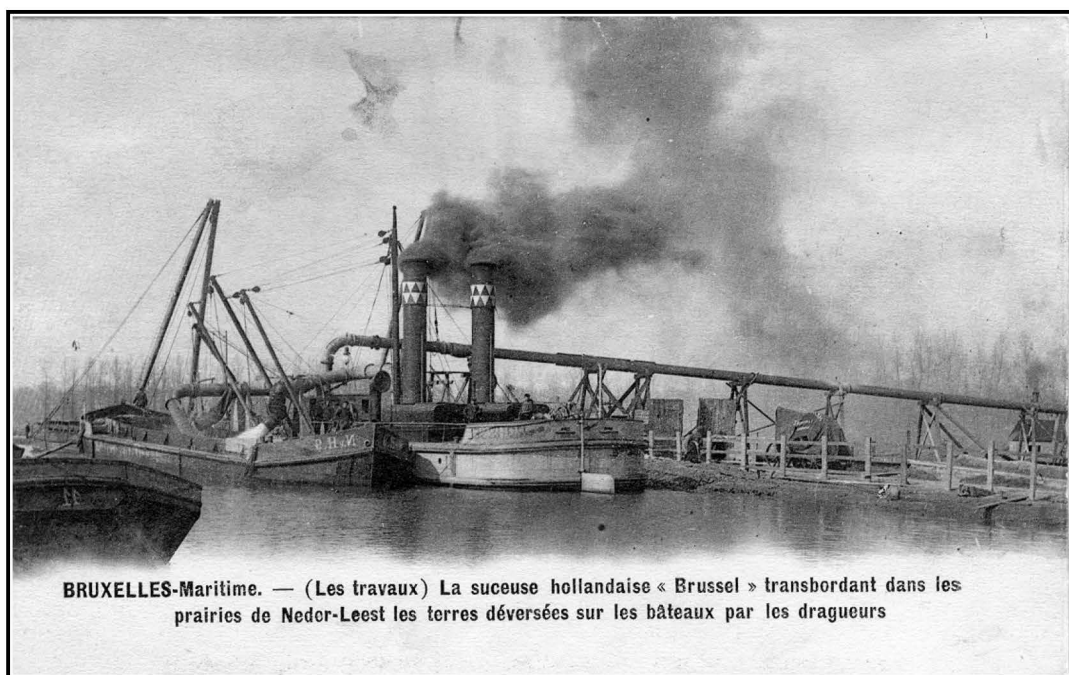
Die tweede echtgenoot overleed in 1872, toen mijn overgrootmoeder vier jaar was. Zijn weduwe, "meter Boeckes", zou hem tot in 1916 overleven.

De familietraditie heeft onthouden dat de hoeve en de eigendommen op de Nederleest voor een aanzienlijk bedrag verkocht zijn aan Leopold II. Daarvan vinden we nu de bevestiging bij Platon, die uit de kadastragegevens een verkoopakte van 9 juli 1891 vermeldt door de weduwe Adrien De Boeck-Brouwers (en van Josse Lambrechts in tweede huwelijk) en haar kinderen, van "une propriété comprenant maison avec jardin et terre rue du Marais (chemin n° 9)... pour 2 ha 04 a 40 ca." De oorspronkelijke 6 ha waren wellicht reeds eerder verdeeld onder de kinderen van Jean-Baptiste De Boeck.

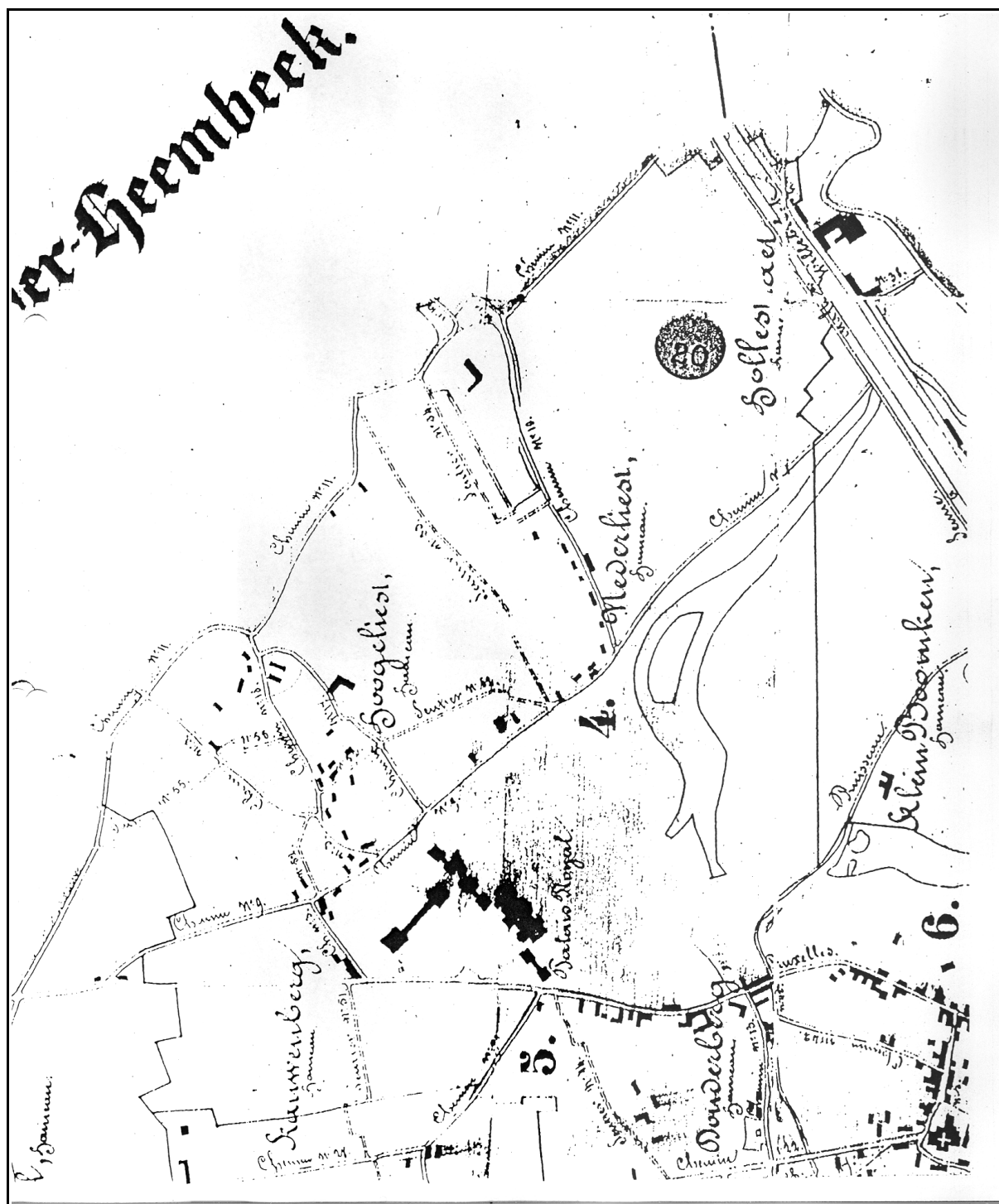
"Meter Boeckes" is dan naar Strombeek gaan wonen, in de hoeve "In de drie Koningen", aan de kerk op de hoek van de Villegasstraat en de Burtinstraat, eveneens volledig verdwenen intussen. Zij was 84 toen ze in 1916 overleed. Er is in de familiepapieren een affiche bewaard van de openbare verkoop van "de hoeve van Boeckes" op 25 september 1919. Er waren 23 loten, in totaal 52 a 73 ca, maar een deel daarvan waren al bouwpercelen aan de Burtinstraat en de Villegasstraat.

Eigenaardig genoeg was er op 6 juni 1921 nog eens een openbare verkoop van 5 percelen bouwgrond maar ook van pachtersgerief zoals 4 karren en een "speelkar", 3 eggen, een ploeg, een bol, paardengetrekken, enz.

Ook langs de kant van Van der Elst zou men af te rekenen krijgen met de expansiedrang van Leopold II. Volgens de familietraditie heeft die jarenlang geprobeerd "De Liefde" te verwerven, en werd er zelfs een proces over gevoerd dat door de koning verloren werd. Maar daar zijn geen bewijzen van bewaard. Leopold II zou langs een omweg toch in zijn plannen slagen: in 1902 werd "De Liefde" onteigend voor de verbreding van het kanaal en de aanleg van de Van Praetbrug en de jachthaven, en daarna afgebroken. Een deel van de gronden, die 3 ha 8 a 67 ca besloegen, kwam toch nog in het Koninklijk Domein terecht, achter de muur die het nu afsluit aan de Van Praetbrug en -laan. Maar dat is een verhaal apart.

Bij de verbreding en verdieping van het kanaal na 1902 werd de uitgebaggerde grond opgespoten onder meer op de terreinen waar de Nederleest geweest was.

INHOUDSOPGAVE

Ten Geleide	L. Candau	1
Het Lakens Schaap	W. van der Elst	4
Familistère van Godin te Laken	W. van der Elst	7
Patriottisch feest in 1905	W. van der Elst	14
De Nederleest in 1890	W. van der Elst	25